בסוד שיח

חיים של תורה ועמל תורה

(הנהגות שרי התורה מוקדש לחג מתן־תורה)

דמעות כהכנה לשיעור

הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל סיפר פעם מעשה מופלא שרבו הצ"צ מוהרי"ץ, המלמדנו על גודל חיבתה של תורה אצל גדולי עולם אלה.

להגר"ז היה זמן קבוע בו הכין יחד עם רבו את השיעור היומי שאמר הצ"צ בישיבה. יום אחד, לאחר שהבינו את השיעור כמנהגם מימים ימימה, סידר הצ"צ להיכנס אל התלמידים וללמדם את השיעור.

ר' איסר זלמן סידע שרבו הבין את השיעור, ואין לו לכאורה שום מניע שלא לאומרו, סר לחדרו של ראש הישיבה ושאלו לפשר הסידור.

נענה הצ"צ והשיבו: מדי בוקר בבוקרו, כאשר אני מגיע בתפילת השחר לאהבה רבה, הנני מתפלל בד' מעות לבוראי שיתנני, מאחר ויצה בינה והשכל, כדי שאוכל ללמוד ולעסוק בתורה כרבעי. לא עובר עלי ונם אחד ללא דמעות. היום, משום מה, לא בכיתי. אי לכך, החלטתי שלא לומר שיעור לבני הישיבה.

"תלמד גם אתי"

הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל התפלל פעמים רבות ליד התהל המפרכי, שם היה נוהג לשפוך בקוד לחשו. פעם, כאשר באנו יחד עימו, השבחנו ותנוך־אל לבנו שהגאון לוחש לאבניים דם־מו, מתרפק בתפילה תרישית, ורציט לידע על מה ומי.

הענו והטינו אחן לתפילתו.

"רבונו של עולם", השתנך רבי יחזקאל, "אתה הרי המלמד הטוב ביותר. ואיך אני יודע זאת, שהרי כתוב המלמד תורה לעמו ישראל. ואיך יידע הסטיות, האמור להגיע אלינו כל רגע, ללמוד תורה באיזו ישיבה הוא לומד בברסק, בגור, בפוחת יוסף, בפוניבז'? אימתי צריכים אנו לומר שאתה הוא המלמד תורה גם למשיה צדקנו. או מה אכפת לך, רבש"ע, אם תלמד גם אותי?"

כך התפלל, כך התרפק לפני בוראו, הגאון שכל מכמני תורה היו גלויים וידועים לפניו.

אמה של תורה

כל אם בישראל מעוניינת שבניה יבואו לבקרה, במיוחד כשמדובר באלמנה, ועל אחת כמה וכמה כשכל בניה למודי ה', ונימנים על המסורסמים שבין גדולי התורה שבדור.

לא כך היה עם אימו של ה"מחנה חיים". פעם הר־ ריש לה כל ארבעת בניה, שהיו גדולי תורה, שהחלי־ טו לקיים מצוות כיבוד אם ולבוא לבקרה לשבת קודש. שיגרה להם אימם האלמנה בקשה, שאין היא רוצה שיעשו זאת, אלא שייסעו כל אחד במקומו וי־ רביצו תורה בעדת־ישראל.

"יש לי בקשה אחת מכם", הוסיפה האם, "אני רוצה שכאשר אתם ודורשים את דרשותיכם בקהל, תעשו זאת לשמו של הקדוש ברוך בלבד, וללא כל פניות."

אם בישראל.

השלם זקק לתורתו

ישבתי בביתו של מרן הגר"ש אלישיב שליט"א ודיברתי בהזדמנות של השך לסמוך בשלום עדוך יהדה דעק, שבה תיאר המחבר כמה יגיעות יגע בחיבורו זה.

וכך כתב השך בהקדמתו שם:

"אף כי באמת ובתמים מדותי מרוצות רבות וכמה יגיעות יגעתי, לא עסקתי בשום ענק אחד, לא נתתי שינה לעיניי והנומה לעפעפיי. שנים רבות, עד אשר הרצאתי מכחה אל הפרעל מחשבתי וביררתי ושקלתי לא פעם ושתים, כי אם מאה פעמים ואחת, עם חברים חשובים אוהבים וביבים ועדבים המקשיבים לקולי, ומי שלא היה אתי במחרצתי לא יאמין כי יסופר לו מגודל התלאה שהיתה עלי בחיפוש בים והתלמוד הה פוסקים עד כי העמדתי הכל על בדורי", עד כאן דב ריו.

והנה, כשראיתי מודי וחמי הגר"ש אלישיב מעיין בהקדמה זו אמר, שמקובל אצלו שבתקופת גדידות ת"תרח"ם ניגדה גדידת כלייה הזל על כל עם יש ראל, ובהמודה לכך החולם בבית רין של מעלה לקדוש מהעולם שלושה מגדולי הדור.

הגר"ש אלישיב אמר שלפי הקבלה שבידיו אפר מהם היה המקובל רבי שמשון אוסטרופלעד. את שמו של השני לא פידע, והשלישי היה בעל השך", אלא של בסוף הוסיף שאת השך" או אפשר לקפוץ, כי העולם ושק לתורתו, ולכן צריכים להשאירו כאן בעולם הזה. הדברים נוראים.

עשירות ולא תורה

ממסור, על ה"חכם צבי", שכאשר למד בבחורותו בישיבה, התאכסן אצל בעל בית אחיד, אבי אביהם של בני משפחת רוטשילד. הימצאותו בבית זה גרמה קשיים לא מעטים, כיון שבהיותו מתפנר צפנם הגיע לפעמים אל הבית בשעת לילה מאוחרת. בני הבית לחנו על אביהם שיוציא את הבחור רישלחהו למקום אחר, אך הוא לא נענה להם. כך נמשך הדבר זמן רב, ובעל הבית עמד בנסיון ולא הניא להוציא מילה אחת של מרוניא מפיו.

ויהי היום, וגם בעל הבית עצמו הגיע למצב שכבר לא היה מסוגל יותר לסבול את הקשיים. היה זה כאשר בריוק באותו יום ניתקל בבעיות שונות בענייני מס' חדו, ובליבו הצטבר מלאי של תוצאות כעס ומרירות, וכל אלה הביאוהו לפלוט כמה מילים נגד הבחור. אמנם הוא לא אמר לו במפורש שיצא מביתו, אבל הבינה שהיתה בפיו גילוחה על יחס שהוא מפנם ממנה שהיה עד היום.

מיד לאחר מכן הרגיש בעל הבית בדבר, והתחרט מאוד על כך, ואף ניגש אל הבחור וביקש ממנו בדמ עות מחילה, סליחה וכפרה.

והנה, לא עברה שעה קלה מאז פליטת הפה, הגי עו פרנסי הקהילה הסמוכה לבקש מהבחור שיכנס כאב"ד בעירם. ה"עסקה" נחתמה בדיבים, וכבר למ חרת יצא ה"חכם צבי" מן הבית ועבר להתגורר בעיר ההיא.

בבואו את הבית, פנה לרוטשילד ואמר לו כדברים האלה: "אחמול, כאשר לא התגברה על עצבני, היה היום האחרון שהייתי צריך להשאר אצלכם. עוד בת' חילת בואי אליכם; נגוד כך מן השמים שזה יהיה היום האחרון. אם היית זוכה להתגבר עוד שעה קלה בלבד, ולא־היית מתרעם על הקשיים שנרשתי לך על חיי־לי מור והתורה שלי - היית זוכה לבנים ובני בנים עוסק קים בתורה ובמצוות. עכשיו שלא זכית לכך - בנים מופלגים בעשירות ובממון יהיו לך, ולתלמידי חכמים - לא יהיו לך".

לאור הנר של השכן

המעשה רלהלן התרחש בעיצומה של מלחמת העו לם הראשונה, בביתו של הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל, גאב"ד רוזנאו, הלא הוא סבו של "יבדל לחיים הגאון רבי בן ציון פלמן אב"ד קריית נחלת בשה.

רבי בן ציון זצ"ל מחסר בספרו של הגה"ק רבי אלחנן וסרמן הי"ד, "קובץ שיעורים", נדפר שאלה שהעלה לפני המחבר. התמדת התורה לא פסקה בבי תו בכל ימי המלחמה וגם בימים הקשים ביותר הקפיד הגאון זצ"ל ללמוד את כל הסדרים עם בניו שהיו אף הם גדולי תורה, כידוע.

בשנים הנן לא היו מנורות חשמל ובלילות למדו לאור הנר. כך קרה פעם שכאשר הלילות, כשהאב למד תורה עם בניו, כבה הנר. כיון שהיה זה הנר האחרון בבית, ובזמן מלחמה אי אפשר להשיג נרות בחנויות ולא בשום מקום אחר, ניגר עליהם להאחיד לשמוע מלימודם באותו לילה.

אבל, לא מתמידים וצדיקים שכאלו "יכבו" כל כך מהר. מאחר ובעדה בהם אהבת התורה חישבו עצה כיצד יוכלו להמשיך ללמוד. רבי מיכל שלמהסקי זצ"ל סיפר שבביתו של הגר"ב פלמן זצ"ל היה קיד שהיו ריד בין רידהם לרידת השכנים ובצמוך לקיר עמד ארון. מעל הארון היה חלון קטן מאוד, ודרכו בקעה קרן אור קטנטנה מהנר שדלק ברחוב השכן.

הגר"ב, שנמשך חשקה להמשיך וללמוד, אמר לאחד מבניו שיסמס על הארון, עם הגמרא בידו, ולאחד הנר המבליח מדירת השכנים יקרא את השניה והוא יקרא אחריו.

וכך הוזה. הבן קדא מלמעלה הזיות אביו ודבא והאבא מודה־מחזיק אחריו מלמטה ושניהם יחד מס־ שיכים את לימוד התורה בחשק עצום.

"עכשיו, ילדים, מלם חלכים הביתה"

הרבנית שרינא וויה אלישיב ע"ה, היתה חודרת כמה פעמים בחקופה מחלחה האחרונה על המשפט "מה יהיה אחרי השבע־ברכות שלי" כחנותה היתה כיצד יזכה בכחור של בעלה הגדול, מרן הגאון ר' יוסף שלום אליש"א, להמשיך וללמוד בחדמה כה נפלאה, לאחר שזוא העזב את העולמו (באמרה "שבע ברכות" חתי כוונה לשבעת ימי האבלות...).

בני המשפחה אכן ידעו מבואות. לא ידעו מה יעלה בגורלו של הגר"ש. והנה, ביום שקבה המשפ חה משבעת ימי האבל, וכולם חזרו מבית העלמין, עמד מרן שליט"א והכריז: "עכשיו, ילדים, כולם הולי כים הביתה! אף אחד לא ניישאר כאן!"

והנא, הגדול שבעניקים, תפס את הגמרא החול לל־ מוד במין התלהבות אדירה שכזו שכמותה לא ראו בני המשפחה. כמו שיכול שלא שהוי יין זה שבוע ימים, כך היה ניראה שוסק הזיר לאחד שהיה אמור לו ללי מוד גמרא במשך שבעת ימי האבלות על וונטו.

מדוע השלם עגל?

לשאלה מדוע העולם עגל, תחיינה בפי המרעננים תשובות למכביד. הגר"ח מולוז'ין, ב"נפש החיים" שער ד' פרק כ"ה, אומר את הדשובה הבדיוקה והאמי תית.

הדי יסודותיו של העולם בנויים על התורה שאגוד נו לומדים, ואם ולילה ישאר העולם רגע אחד ללא תורה - לא תהיה לו זכות קיום. לכן ברא הקב"ה את עולמו עגול, כדי שלא תהיינה שעות היום והלילה שוות בכל מדינה ומדינה, וכשבחלק אחד של העולם יילכו בני הישיבות לנום את שנתם, יעסקו עמיתיהם בחלקו האחר בתורה, וכך לא יחדר מצב שבו יהיה העולם ריק מתורה.

מנשק מנעל

(לבבדי שבת)

הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל, ראש ישיבת קמניץ, בהיותו באה"ב עבר ליד חנות יהודית שהי תה נעולה על מנעול ובריה בשבת. הדבר היה במחר נת נסיון גדול בימים הדם, כאשר רובו של הפרין נת היומי בחנויות הגיע מקניותיהם של הגברים בשבת קודש.

ניגש הגאון אל המנעול, נישק אותו בזעם ואמר מנעול זה מסגיר שה־יהא האלוקים ושאבנתו עם יש ראל עבדיו.

עד לאבדן החושים

הדובנ'וביץ', רבי יוסף רחזין מדוויבנסק, היה גאון הגאונים ומכהר להדרה באותן שקשה להאמי מים חזוק בידו מכשיר חד והכחיתו שקיע עד לאבדן החושים בלימוד התורה, לא חש כלל כיצד הוא מרצע את עצמו בפיו ובפניו וכל בגדיו מוכתמים בדם. רק כאשר נכנס מישהו מפקודיו לחדר ונבהל ממראה עיניו - חזר הדובנ'וביץ' להכהדנו ותאה הדניש מה עשה לעצמו עם המכשיר הקדה.

ועוד מספר עליה:

ביתו הקיק כאשר גבר הזיום, נסע להתאדה בבית גביר אחד בעיירת קיים ממוך לדוזינסק, בנו של המגי חה למר מתמסיקה באוניברסיטה, ובאותם ימים היה ראשו הדיבו נתון בפתרון בעייה מתמסית מסובכת. מה גם שראשי האוניברסיטה הבריון על פרס בספר גבוה לכל מי שיפתור את הבעייה.

כאשר נודע לבן שבבית אביו מתארח עילוי ובעל מוח חד־יק במיוחד, פנה אליו שיסייע לו בפתרון הזר הה.

הדובנ'וביץ' ביקש מהסמדנט שישכיל אותו ביסו דות הסוגיה המתמטית, כדי שיבין במה מדובר. במשך זמן קצר לימד בן המארח את הדובנ'וביץ' את עקרו נות הבעיה, ומשהבין את הדובנ'וביץ' את הפתרון, הסתלק לדרכו. לא עבדו אלא חמש עשרה דקות הדובנ'וביץ' פיענח את הבעייה המתמ סיה לשמחת המסמדנט. הוא מיהר לאוניברסיטה והגיש את הפתרון ונשיא האוניברסיטה והעניק ביצד פלה בידו לשרוף את הבעייה שכל ראשי המפולקה למוחר סיקה לא יכלו לה. ואז הוא סיפר על הגאון מדוינסק המתארח בבית הדוינ. נשיא האוניברסיטה הגיע בד צינות רבה שהדובנ'וביץ' יבוא לכתן כדיקן הפקולטה למתמטיקה. המסמדנט בא עם ההצעה אך הדובנ'וביץ' ותשובתו היתה: "אינני מוחזר על מברת ר"י אחד בעד סמות, גם אם ייתנו לי בתמורה כל המרץ כולו".

ואת כל תשעת הסיפודים הראשונים סיפר הגאון רבי יצחק זילבר־שטיין שליט"א בשיעודי התורה הזה. לכה הזם בנוסף לספר "שובו ובנים" על־ידי שומעי לק חו, ורב משה מיכאל צורן בשני כרכים.

עורכת המוסף: נעמי גולן